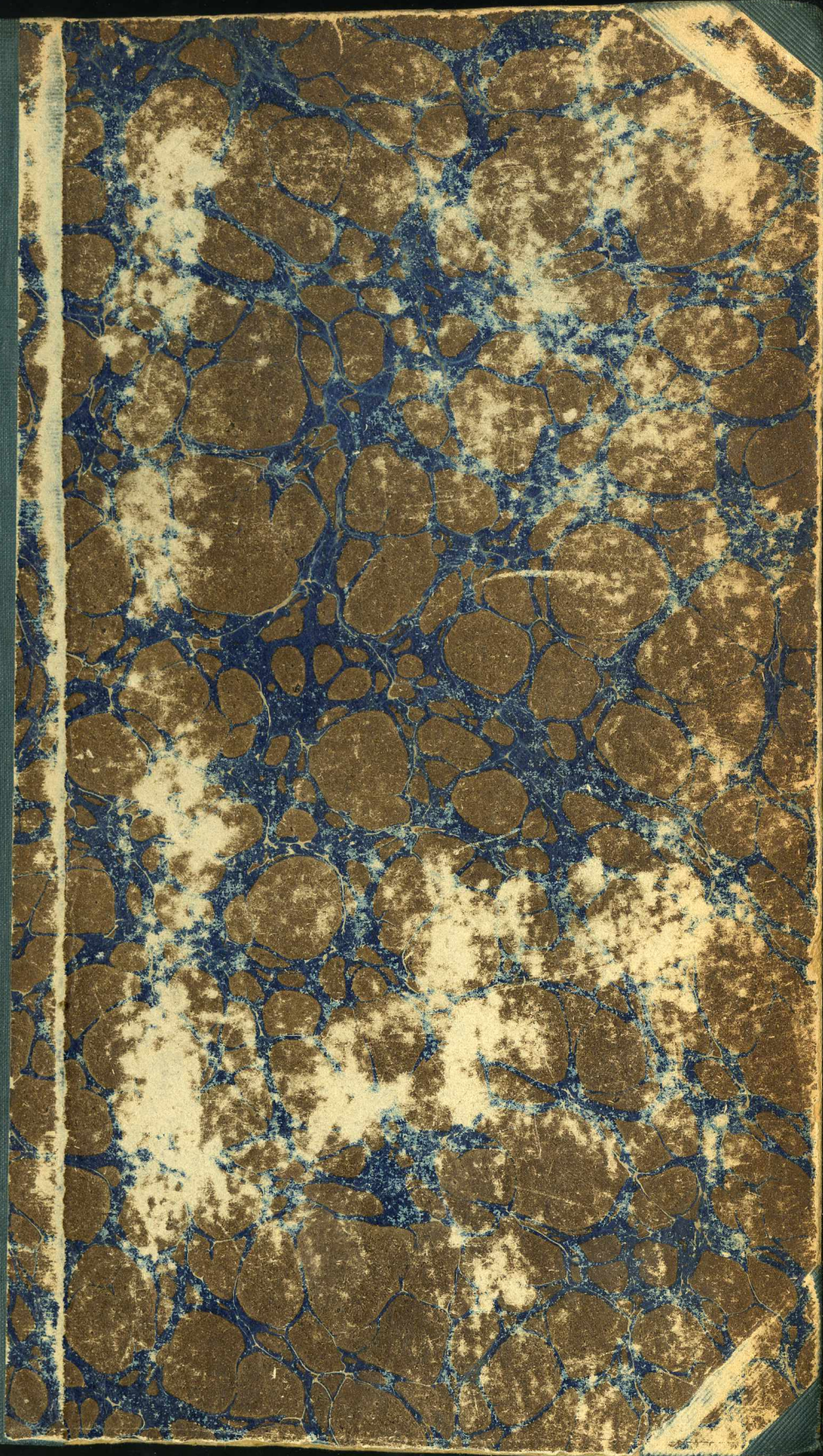
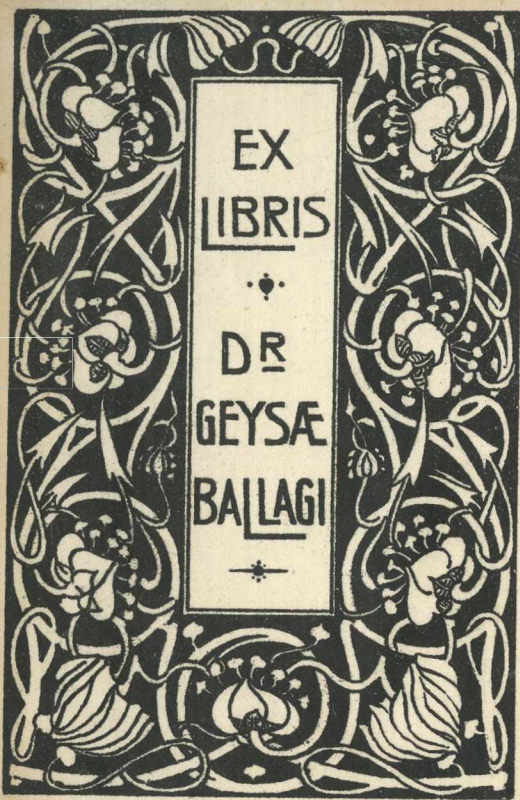

Politikai
röpiratok.

134.

1976

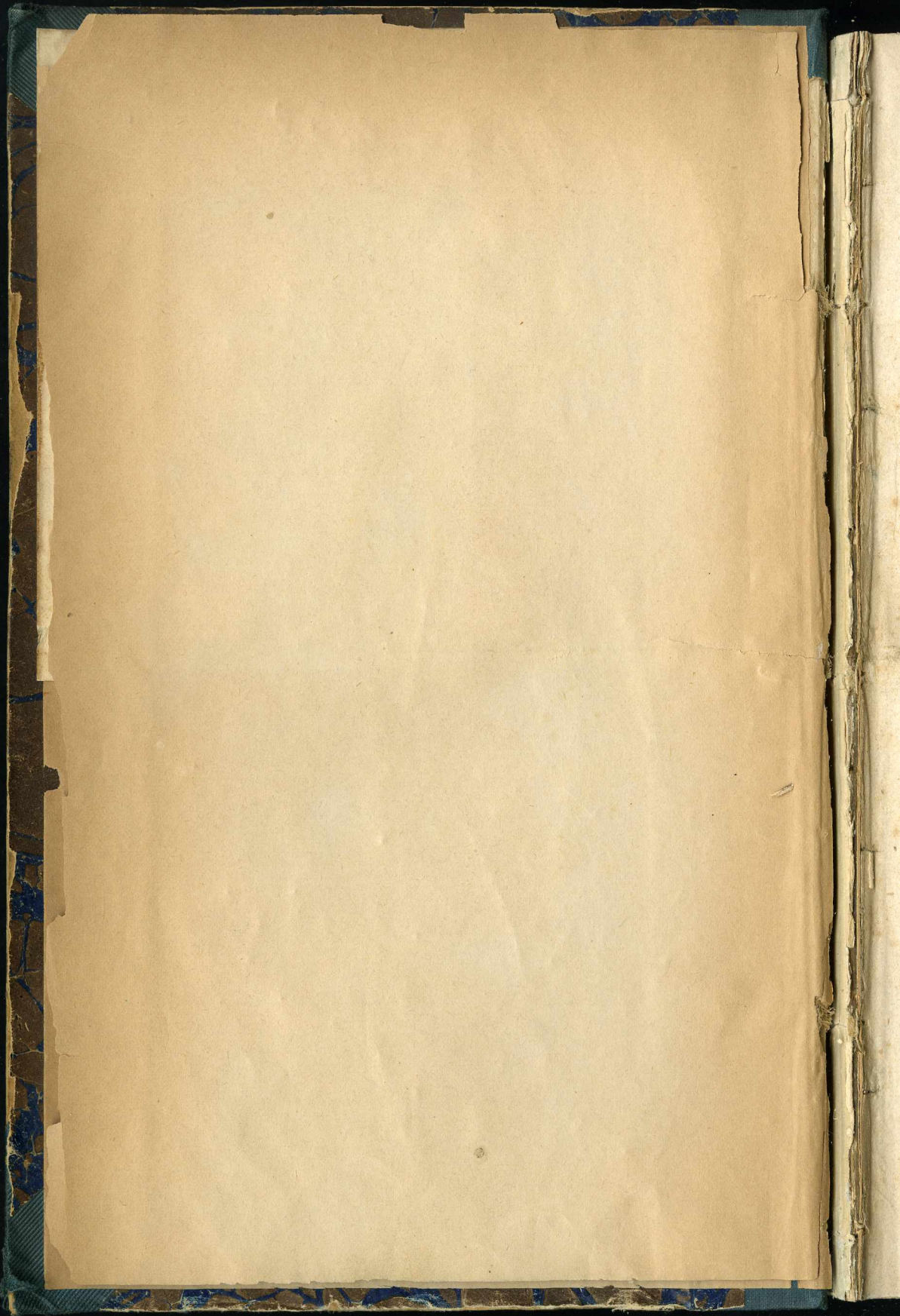
1994

1999-07-07

- 1.) 001 0006 659669
- 2.) 001 0006 659652
- 3.) 001 0006 659645
- 4.) 001 0006 659638
- 5.) 001 0006 659621
- 6.) 001 0006 659614
- 7.) 001 0006 659577

1172 - 1178

1. Nehány szó helyzetünkéről. Margitay Dezső. 1867.
2. Graf Andrássy und seine Politik. 1871.
3. Az egyház az államhoz való viszonyában. Egy szírat a „barátok” keze által szelvényről. 1875.
4. Revision des organischen Ausgleichs. Von Jos. Alex. Fohr. v. Helfert. 1876.
5. Szírat. Krátky János. 1878.
6. Nézetek népszerűségünk revíziójáról. Egy konvenció. 1880.
7. A magyar királyi szék betöltése és a pragmática sanctis köztétele. Sal. Ferencz. 2. kötet kiad. 1881.

139

1172

NEHÁNY SZÓ
HELYZETÜNKRŐL.

IRTA

MARGITAY DEZSŐ.

139.

PEST, 1867.

NYOMATOTT HERZ JÁNOS ES TÁRSÁNÁL.

L. 57520065501

WILLIAM WING
HILL & NEFTON K R O I

WILLIAM WING

Néhány szó helyzetünkről.

Hogy Austria, azon Austria, mely Europa öt nagyhatalminak egyike volt, nincs többé: tény. S hogy a mai Austria előbbi befolyásosságát, előbbi tekintélyét Europa hatalmasságaival szemben soha többé nemcsak vissza nem szerezhetendi, de ellenkezőleg: jelen viszonyai mellett napról napra, a végföloszlásig sülyednie kell, oly igazság, melynek támogatására csak néhány okot kell följegyezzenem.

Austria ugyanis — (félreértések kikerülése tekintetéből megjegyzendőnek tartom egyszer mindenkorra; hogy e dolgozatban Austria név alatt sem egyedül a két Austria, sem pedig kizárólag az örökös tartományok nem, de az e címet viselő tényleges hatalom hatásköre alatt álló minden népek; tehát a több népekkel csak az uralkodó személyébeni közösséget ösmerő Magyarország s részei is értetnek) — egy biradalom, mely központ nélküli: Egy hadsereghez hasonlít leginkább, mely zöm nélkül, csak külön irányfelé siető szárnyakból áll, s hogy a főparancsnokság e szárnyaknak egymástóli végleges eltávozását: a hadsereg föloszlását, meggátolhassa, a szárnyak törekvési erejének megfelelő ellentörekvési erőt kell kifejtenie; — egyszerűbben szólva: paralellisálni, megsemmisítenie kell önerejét, hogy életét megmentse.

Minden életre való államtestnek hasonlónak kell lenni az emberi testhez, melynek a zöm fő, a zömhöz nőtt végtagok kiegészítő részei.

Ily életre való államok Európában például a Francia biradalom, melynek zöme a hasonnyű ország, kiegészítő részei Savoja, Nizza s. a. t. A Britt biradalom: zöme Anglia, végtagjai Ir-

land, Scotland s. t. b. — Itt a kormány ereje az államteszt szabályszerű mozgásából fejlődik ki, míg Austriában megfordítva: a kormánynak kell idegen forrásokból erőt merítenie, hogy a pusztán végtagokból álló, szabálytalan államtestet önmagát megsemmisíteni fenyegető mozgalmiban gátolhassa!

De, mintha hallanám némelyeknek fölkiáltását: Ez okoskodás nem áll! Austria, azon Austria, mely kezdettől mind e mai napig ugyanazon alakú államtesttel bírt, négyszázados életével cáfolja azt meg.

Ez ellenvetésre meg kell jegyezmem, hogy nem következik abból, mert valamely állam négyszázadig elég erősnek mutatkozott, miszerént aggformáival ma is életre való legyen: s erre éppen még élő példa Austria, mely az 1789 előtti időben, midőn a kormányok még — (ha így szabad magamat kifejeznem) mind isten kiváló kegyelmébőliek voltak, — népeinek ösztönös végett minden nagyobb áldozat nélkül:

a küludvarokhozi rokoni viszonyait; a még nem kellőleg fölvilágosodott népek ellenében föllitott Cabinettek mesterkedéseit,

s azon, a többi eurpai kormányokkal is közös elvet, hogy minden isten kegyelméből való kormánynak saját érdekében áll a népeknek Europa bármely részén mutatkozó reform mozgalmait egyesülten gátolni, — használhatta föl. — De ma, midőn a kormányok erősebb trónalapnak tartják a nép akarát, mint isten pusztá kedvező kegyelmét; — midőn a gondolkozni tanult népekkel egyesült kormányok mozgalmait ellen sem rokoni, sem elvi viszony által nem képes magát védni az, ki elmaradt, — nem áll hatalmában Austriának pusztán tekintélye alapján összetartani az államot, mely benső ösztönénél fogva szükségkép nem össze, de szétvonul; — s így, hogy az állam mégis föntartassék, a pusztá befolyás helyett most önnön szíverét kell kivonnia, hogy a semmi érdekekkel egy tekintélyes zömhöz nem fűzött vegrészeket a mozgalmas korban mozgalmas népeket saját ösztönük ellenére ideig óráig összefűzhesse.

Ez a különbség az eszközökre nézve ma és hajdan között!

De másodszor azt sem engedhetem meg, mintha Austria, azon Austria volna ma, mely volt 400 év előtt. — Mi volt Austria, 400 év előtt? egy állam, mely a hatalmas német elemnek mint egy

szívül szolgált s mint ilyen kifelé tekintélyvel birt, míg ön-
magához így szólhatott: államomnak nincs ugyan zöme, de van
egy erős oszlopom, melyhez a mozgékony végtagokat köthetem. —
És ma? Az oszlop kivétetett hatásköréből; a végtagokat nincs
többé mihez kötöznie; — sőt több: épen azonfelemtől, mely eddig
segédje volt, mint egyik leghatalmasabb ellenétől kell félnie, mind-
hogy az kivüle egy önálló egészszé alakulván, az alakulás mozgal-
mában őt is elnyeléssel fenyegeti.

Igy — azt hiszem — be van igazolva, hogy Austria négy-
száz éves multja jövő megállhatásaért nem kezeskedik.

Itt az ellenzéknek ismét azon ellenvetése hangzik füleimbe,
miszerént Austria nem szabálytalan, hanem zömmel bíró szerves
államtest.

Mindenki tudni fogja, hogy ezen ellenvetés fölötté kétségbe
esett s hogy azt okokkal cáfoljam meg, csak pár statistikai ada-
tot kell fölhoznom:

A kormány címe: A u s t r i a. Tehát, mint magából érthető,
alsó — felső vagy mindkét Austrianak kell a zömmnek lenni, mely
az állam központját teszi.

Alsó Austria kiterjedésére nézve 360 □ mf.; felső Austria
217 — összevéve 577 □ mf. kiterjedésűek; ugy de ezen állam-
test egyik tagja, Magyarország, egy maga 3896 □ mf.-nél többre
terjeszkedik; társországaival pedig (melyek, hogy vele egyszámít-
ás alá jönnek, onnan kitűnik: mert vele: önállóak; — nélküle
nem) épen 5853 □ mf.-det teszen s miután a kérlelhetlen való-
ság e tételt megtámadni nem engedi, ugy hiszem, nevetségessé
válík azon állítás, mely szabályos és a többi részek összetartására
elég tekintélyű zömmnek vitatja azon pontot, mely egyik végtagjá-
nál majd 12 szerte kisebb!

De a két Austriának a műveltség teréni előhaladottsága?
gazdagsága? kereskedelme, gyár és kézipara? — kérdik ujjlag.

Ezekre fölösleges statistikai adatokkal felelnem, minthogy
mindenki tudja, miszerént épen, mint a két Austria nem lehet az
europai műveltség színvonalán fölül; ugy — például — Ma-
gyarország sincs azon alól. Mindenki tudja, hogy a vagyont
szülő alapra nézve (mert a gazdagságot, mellyel sem a két Aus-
tria sem Magyarország nem bír, ott, hol alap van előidézni, a
kormány föladata) a lehetőségig kimeretett két Austria a magában
kincseket rejtő s számos földirati előnnyel bíró Magyarországgal

nem versenyezhet. (Már pedig a két tényező s a valódi területi nagyság az, mely valamely pont tekintélyét szilárdan megállapítja.) Ami pedig végül a gyár- és kézmű ipart illeti, senkisémet fogja kétségbe vonni, hogy azokat kifejleszteni, vagy elnyomni: ott, hol — mint Magyarországon — virágzásra emelkedhetik, a kormány tettségétől függ.

Az ellenmondók azonban nem érintettek némely kérdéseket, melyeket föltenni ép azért én fogok:

Melyik e kettő: a két Austria és Magyarország között azon pont, mely úgy történelmi, mint el nem évülhető jogánál fogva a másikat több alkotmányos gyakorlatban részesítheti? Melyik az a kettő között, mely társait s a kormányt magát, úgy helyzeténél, mint önálló népfajiságánál fogva a különösen Austriára veszedelmessé vált német elem ellen legmegnyugtatóbban biztosíthatja? Melyik az, mely hivatva van alkotmánya jótékony sugárai által szívéhez fűzni társait? Melyik az, mely tényleges nagysága s törhetlen önállóságánál (erkölcsi erejénél) fogva a nála — kisebb részeket kisebb testvérekül igényelni van jogositva? melyre a kormány — a rajta kívül egyesült németiség szomszédságában — a legtöbb megnyúgvással biztatja birodalma koronáját? Talán a porosz vezénylet alatt álló németegység felé kacsingató két Austria, melynek ha 577 □ mfnyi kebelére a 12-szer nagyobb Magyarország oda omlik menten vége lesz?

De nem folytatom tovább, mint hogy az eddigiekből világosan kitűnik már: részint — mint elől állítám — hogy a birodalom életét, mint Austria jövőre megtartani képtelen; s részint, hogy ha az egyesület alapján több részekből alakult államnak, mint egységnek jövőrei együtt maradását biztosítani akarja a kormány, Europa mozgalmától elmaradnia nem szabad s az államtest rendezésébe a korszellem kívánalmái alapján lényeges reformot kell behoznia.

S miből kell e reformnak állani? Hogy e fölmerült kérdésre úgy felelhessek meg, miszerént a felelet vitatárgyat ne foglaljon magában, a most Austria címet viselő államtest jelen helyzetét kell szemem előtt tartanom.

Mintán az állam több; kisebb nagyobb, önálló testekből áll, szükség, hogy ezen részek alkotmányos alapon egy államegészszé alapíttassanak. Minthogy pedig ily államegész központ nélkül nem

képzeltető, szükséges, hogy a részek között egy hatalmas központ választassék ki, mely képességgel bír a kormány mesterkedése nélkül magához fűzni a végtagokat.

Ez ugyanazon eszme, melyen a kormány három század oltá dolgozik: az egyesítés, a központosítás eszméje.

Ő átlátta ennek szükségességét, de nem fogta föl helyesen az egyesülés eszméjét, midőn az állam egyik részének előnyére a másik részt szándékozott megsemmisíteni. . . .

Mert egyesítés és egyesítés között nagy különbség van: Ha több vonalat * alakban vonunk például, azok azon ponton, hol összevágunk egyesülve, összekötve lesznek, anélkül, hogy az összeköttetés folytán egyik több előnnyel, horderővel bírna, mint a másik; s itt, bár a részek egy közös nagy egészszé alakulnak, mégis megtartják létüket: ez a testvériség egyesülése.

— Mig másrésről a cápa is egyesíti magával martalékát, egyszerűsítendőkorra elnyelvén azt: — ez az erőszak egyesítése. Az első az egyesületnek erőt, az utolsó örök vizsályt ad.

A kormány a multban az utolsót kísérte meg, de jövőben, ha élni akar, az elsőt kell alkalmaznia.

Továbbá elhibázta az utat, melyen a központosítás eszméje, célja felé indult, a két Austriát választván központul, mely pedig a leendő különálló részekhez csak egy vonzerővel nembíró, a többieknek érdekeit nem biztosító parány.

Ép ez okból szükséges tehát továbbá, hogy a mult tévedéseiből tanúlva, megválassza a kormány, hogy a leendő állam központja következőképpen tulajdonokkal birjon:

Legyen önálló, hogy a vele egyesítendő többi részek bizalommal viseltethessenek iránta, miszerént a földidhatlan egyesítési kötés után nem fogja őket is magával együtt valamely kül érdek, vagy hatalom cápa torkába dobni; mert a mely központ a népek e bizalmát föl nem ébreszti, az egy erős állam magva nem lehet s szíves szövetségőre nem talál.

Birjon belerővel; térbeli nagysággal — mert az alkalmas tér nagysága biztosítja a népesség növelését; — s oly alap, és földirati helyzettel, melyből joggal reménylhetni, hogy ott kereskedelem kéz- és gyáripár kifejthető lévén, jövőben okvetlen gazdaggá kell lennie; mert miként az egyének, úgy az erkölcsi személyek is (népek, államok) inkább kötnek szövetséget egy

előnyös helyzetű s gazdaggá leendő személylyel, mint olyannal, melytől várni mitsem lehet.

S végül történelmi multjában gyökerező oly alkotmányt valljon magáénak, mely nemcsak, hogy a többi szövetséges részek alkotmányossági vágyait ne korlátozza, de sőt, hogy azon alkotmánynak épen valódi föltétele legyen a többi részeknek vele öszszehangzó alkotmányos állása, mert hasztalan fogjuk rá valamely pontra, hogy ennek alkotmánya föltétele a többi alkotmánynak — ha az nem áll! a népeket érdekeik ösztönszerűen vezérlik: őket a tekintetben rászedni nem lehet.

Ezek azon fötulajdonok, melyekkel egy állam központjának szükségkép birnia kell, hogy ugy a kormány, mint szövetséges társai (a végrések) bizalmát; ugy a külállamok elösmérését, mint a belegyesület ösztönszerű s alkotmányos hódolatát megnyerhesse. Ily s csak ily központ élén reménylhet a kormány hosszú s egyre erősbülő életet; — vivhatja ki saját és népei számára az áldásdús béke jótékony nyugalmat

S pedig, hogy a két Austria e kívánalmaknak meg nem felelhet, az, az elmondottakból — sőt a tapasztalásból is — annyira világos, hogy bizonyítgatására semmi szükség.

De melyik hát ez államnak pontjai közt az, mely a most fölhozott kellékekkel bírva, központúl legalkalmasabb?

E kérdésnél szemeim a colossalis orosz és a német ifju óriás között fekvő Austria területén Magyarországon nyugszanak meg, mint olyanon, mely ugy térnagysága, mint szerencsés földíratí helyzete; — ugy független népfajisága, mint alkotmányának szabadelvűsége folytán egy ugy befelé, mint kifelé erős, tartós állam magvaúl legalkalmasabbnak bizonyúl.

Igen! e most tárgyalt állam pontjai között csak egyedül Magyarország lehet az, hol Austriából egy nagy égészszé vált, szabályos és szerves államot lehet alkotni, s ha a kormány még idejében nem fogja eldobni magától Austria címerét, hogy egy rendületlen Magyar birodalmat alkotmányos alapon építsen, ugy nem sokára megszűnik Austria lenni, de nem azért, hogy Magyarbirodalomná emelkedjék.

Azt állítják, hogy Európának egy erős Austriára mulhatlan szüksége van! Én erősen meg vagyok győződve ez állítás igazsága felöl; s némely álomjáró politikus fölvilágosítására csak azt

jegyzem meg, hogy Európának az európai sujgyen föntartása érdekében, melyet egy részről a terjeszkedési vágyát korlátolni jnemtudó Oroszország, másrészt az egyesült német elem fenyeget, nem e névre: *Austria* — van szüksége, mint a melyben semmi megnyugtató garancia nem rejlik s nem is e címet mostan viselő összeerőszakolt, de szétgravitáló államra, mint a mely nemcsak hogy az európai suly egyennek nem lehet garanciája, de még önéletét sem képes megtartani, — hanem azon helyen melyen az *Austria* címet viselő állam elterül, egy független életerős államra!

S ha más nem is, Európának ép e kívánalma mulhatlan szükségessé tenné, hogy *Austria* átalakulván, erőssé változzék; s ha a kormány e kívánalmat; ez intő szót még elég korán meg fogja érteni; ha még elég idején kibontakozand az előítéletek polyp karjai közül; ha a most szétgravitáló államot egy összekötő zömmel látván el, magát egy oly elem nyilvánulatának vallandja be, melynek szereplése az Európai suly egyen garanciája: akkor, de csak akkor nem egyedül a nyugati kormányok fontos szövetségére — melyet most, miután reá a gyöngére szüksége senkinek nincs, meg nem nyerhet — s e reform keresztülvitelénél segélyre számolhat (minthogy részint nyugat érdekében is történnék s mint hogy így a kormány valódi hatalomra tevén szert, szövetsége nem lesz érdektelen) de azontúl elhárítja fejeről az okvetlen bekövetkezendő szerencsétlenséget, mely e ferde s idétlen szerveztű államot darabokra törni fenyegetőzik.

Míg, ha azon kedvencz ábrándjának élve, hogy az elvesztett német befolyást ismét visszanyerje, — mi egy értelmű az agg Dunának a Szentgellért hegyre szándékolt felvezetésével — nem fogja ujjá szervezni a minden oszlopítól megfosztott szétomló alkotmányt, — ugy lehet, hogy pár év után csak a mult idő térképén fogjuk föltalálhatni a határokat, melyet egykor *Austriának* neveztek.

Hogy pedig az új állam zömének okvetlen a nagy jövőjű Magyarországnak kellene lennie: — az az, hogy az államnak szükségkép Magyarbirodalomná kellene átváltoznia, az, a mondottakon túl onnan is kitűnik, mert a kormány nyugat államinak föltétlen bizalmát (mi pedig hogy nagy fontosságú, nem kell vitatnom) csak ugy nyerhetendi meg, ha egy elem színeit fogja vi-

selni, melynek létele az európai egyensúlyt fölforgatni vágyó orosz s német elem ellenében nyugat garanciája.

Másfelől pedig ez átváltozás a gyenge Austriára épen nem volna lealacsonyító: a magyar nemzet még ma is az, a mi volt nagy Lajos; a mi volt Mátyas alatt.

Végül a mozgalomra térve, mely az itt tervezett reformot szükségkép kísérné, beösmérem, hogy az nem volna kisszerű; de ha tekintetbe veszem:

hogy Magyarországnak e lépésben saját alkotmányos életének biztosítását volna kénytelen látni;

hogy a társrészek e reform következtében az előbbi gyenge központ helyett egy új s hozzájuk méltóbbat nyervén, azzal együtt megbecsülhetlen alkotmányos szabadalmakat; a jövő nagy nagyság reményét s a béke biztosítékát kapnák, s végül

hogy a kormány illetén eljárása által nyugat hajlamát is biztosítaná magának, — kétséget sem szenvedőnek találom, hogy az új államra s ennek koronájára: — a kormányra — nézve legtávolabbról sem volna veszedelmes.

De ha a kormány mindazon előnyök daczára, melyek egy üdörös reformból reá s az államra áramlának nem ügyekeznek mentől előbb elhagyni a süljedő sajkát, mely tovább fönt nem tarthatónak bizonyult; ha nem figyelme a közel veszélyre, mely a szervtelen államot komolyan fenyegeti; — ha nem emelné tekintetét a mentő mód után . . . akkor kénytelen lennék így kiáltani föl:

A kormány alszik! szemeit bezárta, hogy soha többé föl ne nyissa!!

